

Folder voor het voortgezet onderwijs en mbo

Een tolk in de klas!

Wat jij als docent moet weten

Een tolk in de klas!

Wat jij als docent moet weten

Komt er een dove of slechthorende (DSH) leerling of student bij jou in de klas? Dan kan deze leerling een tolk inzetten op school. Een tolk maakt het onderwijs **meer toegankelijk**. Met een tolk krijgt de leerling beter mee wat er gezegd wordt in de klas. Luisteren kost minder energie. Een tolk zorgt dat de communicatie tussen jou en de leerling **makkelijker** wordt.

Veel docenten hebben in het begin vragen over tolkinzet en vinden het spannend, maar uiteindelijk zijn leraren en leerlingen meestal binnen enkele weken gewend aan een tolk. Of een tolk wordt ingezet, bepalen de leerling/student en de ouders/verzorgers. Je hoeft als docent geen tolken te regelen. Dat doen de leerling of ouders/verzorgers.

In deze folder vind je **antwoord** op al je vragen over wat het betekent als er een tolk in je klas komt en hoe je goed met een tolk kunt samenwerken.

Waarom een tolk in de klas?

Welke tolken zijn er?

Wanneer wordt er getolkt?

Wie regelt de tolk?

Wat doet de tolk wel en niet?

Hoe zit het met privacy?

Hoe ga ik om met een tolk in de klas?

**'Ik vergeet gewoon
dat de tolk er is.'**

Docent aardrijkskunde

– vo

**'Ik vond het echt wel meevallen,
Ik had het groter gemaakt in mijn
hoofd dan het uiteindelijk was.
Op een gegeven moment heb ik
niet eens meer door dat ze er zit.
Het wordt heel normaal, ja.'**

Docent – mbo

Waarom een tolk in de klas?

Een dove of slechthorende (DSH) leerling of student krijgt in de klas niet alles mee wat er wordt gezegd. Ook als de leerling hoorhulpmiddelen heeft, zoals een hoortoestel, cochleair implantaat (CI) of solo-apparatuur, zal de leerling niet alles verstaan. Luisteren vraagt bovendien veel inspanning. Met een tolk wordt de inspanning minder. Een DSH leerling kan er daarom voor kiezen een tolk in te willen zetten.

Een tolk maakt de communicatie in de klas meer **toegankelijk** voor de leerling. Een DSH leerling heeft recht op toegankelijk onderwijs. Een DSH leerling is visueel vaak sterk. Een tolk maakt gebruik van deze sterke kant en maakt instructies/communicatie zichtbaar (in gebaren of geschreven taal). Zo krijgt de leerling de uitleg beter mee.

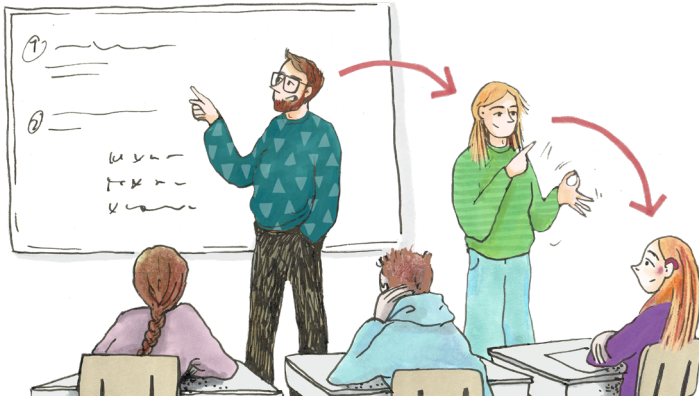
De tolk ondersteunt jou en je leerling om goed met elkaar te communiceren. De tolk maakt ook toegankelijk wat andere leerlingen zeggen. De leerling mist dan niet meer wat andere leerlingen zeggen of vragen. De communicatie in de klas is dan **makkelijker**. Meedoen met de les kost de leerling met een tolk vaak minder energie en lukt beter. Zo heeft de leerling meer energie over om te leren.

* Overal waar leerling geschreven staat, kan dit ook gelezen worden als student.

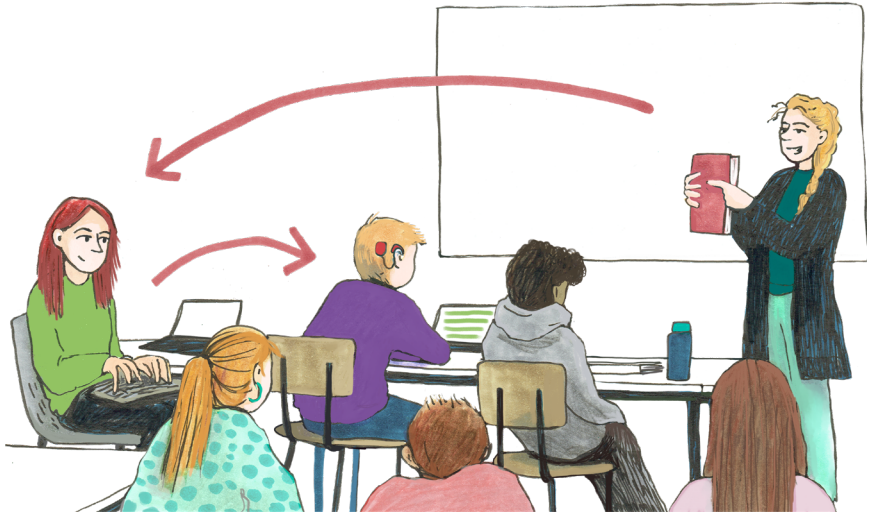
De tolk zorgt dat de communicatie tussen jou en je leerling makkelijker wordt. Meestal ben je daar binnen enkele weken aan **gewend**. Je mag niet weigeren dat er een tolk wordt ingezet (Artikel 24 van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, 2006 en artikel 5b van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte).

Welke tolken zijn er?

Verschillende soorten tolken werken op een verschillende manier. Welke tolk wordt ingezet, hangt af van wat voor je DSH leerling het beste werkt. Dit beslist de leerling zelf.

Een **tolk gebarentaal** vertaalt wat jij en andere leerlingen zeggen in gebarentaal. Ook andere geluiden maakt de tolk visueel, bijvoorbeeld als er iemand aanklopt of als er een telefoon gaat. Voor de inzet van een tolk gebarentaal moet de leerling gebarentaal goed begrijpen. Het is niet nodig dat de leerling zelf ook in gebarentaal communiceert.

Een **schrijftolk** typt op een speciaal toetsenbord mee met wat er gezegd wordt. De leerling kan meelezen op een eigen scherm – een tablet die hij* van de schrijftolk krijgt. Voor het inzetten van een schrijftolk moet een leerling goed en vlot kunnen lezen.

Een **combitolk** is tolk gebarentaal én schrijftolk. Het hangt af van de situatie of de tolk gebaart of schrijft. De leerling kan kiezen wanneer de tolk op welke manier werkt. De tolk werkt misschien als tolk gebarentaal tijdens een praktijkles en als schrijftolk tijdens een theorieles.

* waar hij geschreven wordt, kun je ook zij/hen lezen

Wanneer wordt er getolkt?

Een tolk kan tijdens allerlei activiteiten worden ingezet. Wanneer er wel of niet getolkt wordt, hangt af van wat de leerling prettig vindt. Tolken kan tijdens de les en tijdens andere activiteiten:

Tijdens de les: Een tolk kan ingezet worden bij klassikale uitleg of instructie met de klas, maar bijvoorbeeld ook tijdens groepswork met andere leerlingen, gymles, mondelinge toetsen en examens, praktijklessen, wanneer er video's worden getoond of tijdens een-op-een contact met je leerling.

Andere activiteiten: Een tolk kan worden ingezet bij speciale activiteiten, zoals sportdagen, stage, schoolreis of excursie, pauze en tienminutengesprekken met ouder en leerling.

Wie regelt de tolk?

Je hoeft als docent geen tolken te regelen. Dat doet de leerling of een ouder/verzorger. Of een tolk wordt ingezet en welk soort tolk dat is, bepalen de leerling en de ouders. Dit hangt af van de behoeften van de leerling. Vaak stemmen zij dit af met een ambulant dienstverlener/begeleider (AB/AD'er). Als een leerling ziek is, dan zegt hij zelf de tolk af.

Een DSH leerling heeft meestal meerdere tolken in een week. Bijvoorbeeld vaste tolken op vaste dagen. Als een vaste tolk ziek is, kan er een **invaltolk** komen. Ook dat regelen de ouders of de leerling. Is er geen invaltolk gevonden? Let er dan op dat je gezicht goed zichtbaar is als je praat. Stem daarnaast af met de leerling wat hij nodig heeft.

Wat doet de tolk wel en niet?

De tolk **vertaalt** zo goed mogelijk wat er wordt gezegd, maar geeft geen extra uitleg. Een tolk bemoeit zich dus niet met de lesinhoud, didactiek of orde in de klas. Een tolk beoordeelt jou niet. Jij en de tolk doen ieder jullie eigen werk.

De leerling hoort inhoudelijke vragen aan jou als docent te stellen en niet aan de tolk. De leerling kan de tolk wel vragen om **herhaling** of **verduidelijking** als hij iets gemist heeft. In het begin moeten DSH leerlingen zelf ook nog leren hoe je omgaat met een tolk. Als leerlingen ouder worden of langer een tolk hebben, leren zij beter aan wie ze welke vragen moeten stellen.

Hoe zit het met privacy?

Net zoals een arts heeft een tolk **zwijgplicht**. De tolk vertelt niet aan anderen wat er gezegd of gebeurd is in de klas. Ook niet aan de ouders/verzorgers. Het is gebruikelijk dat een schrijftolk de uitgeschreven tekst opslaat om met de leerling te delen. Hiervoor vraagt de tolk je toestemming. Dit is handig, omdat een DSH leerling niet tegelijk de tekst van de schrijftolk kan meelezen én eigen aantekeningen kan maken. De tekst van de schrijftolk is alleen voor de leerling en wordt niet gedeeld met anderen. Meer afspraken waaraan tolken zich horen te houden, staan in de **beroepscode** van tolken gebarentaal (www.nbtg.nl/beroepscode) en de **beroepscode** van schrijftolken (www.schrijftolk.org/kwaliteitsbewaking/beroepscode-schrijftolken).

Hoe ga ik om met een tolk?

Goed contact en een goede samenwerking met de tolk zijn heel belangrijk om als tolk en als docent allebei je werk goed te kunnen doen. In het begin kost dit wat tijd en aandacht, maar al gauw ben je aan een tolk gewend. Hieronder vind je wat je kunt doen voor een goede samenwerking in de klas.

Er komt voor het eerst een (nieuwe) tolk. Wat doe ik?

Laat een tolk zich welkom voelen in de klas en op school. Stel jezelf voor. Bespreek met de tolk wat jullie allebei nodig hebben om je werk goed te kunnen doen (zie ook andere punten hieronder). Stel gerust je vragen. Een tolk kan je veel uitleggen. Voor een (nieuwe) tolk is het fijn om de namen van iedereen in de klas te kennen, dus je kunt een namenrondje doen. Dan kan de tolk tijdens het tolken goed aan de DSH leerling aangeven wie er praat.

Wie doet wat?

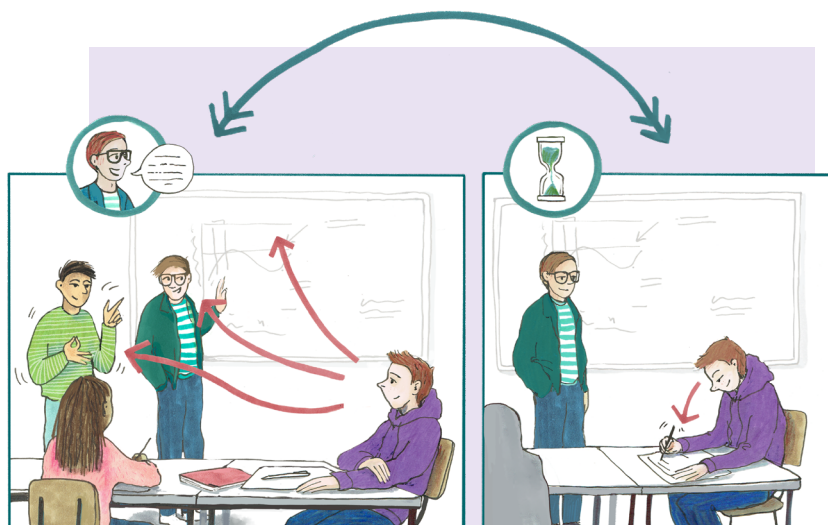
Niet voor alles rondom tolkinzet zijn er vaste regels of richtlijnen. Afspraken over hoe de tolkinzet op school precies gaat, kunnen worden gemaakt met het 'Gesprekskader tolkinzet voortgezet onderwijs en mbo' van Deelkracht. Vanuit de school is hier de mentor of ondersteuningscoördinator bij betrokken (of iemand anders vanuit het ondersteuningsteam). Deze collega kan jou informeren over de afspraken die gemaakt worden met de tolk, leerling, ouder/verzorger en ambulant dienstverlener. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om waar de tolk zit in de klas en in welke situaties er getolkt wordt. Afspraken over tolkinzet worden bewaard in het OPP of dossier van de leerling. Bespreek je vragen, zorgen of wensen met de contactpersoon binnen je school. Zo weet je wat je kunt verwachten. Je kunt in jouw klas ook altijd direct met de aanwezige tolk dingen afstemmen of je vragen stellen.

Behoeften en wensen bij tolkinzet kunnen gaandeweg veranderen. De afspraken kunnen dus worden bijgesteld. In elk geval bij wisselingen van een schooljaar, maar ook tussendoor kunnen afspraken worden aangepast.

Waar staat/zit de tolk?

Het is belangrijk dat de leerling de **tolk gebarentaal** goed kan zien. Anders krijgt hij niet mee wat er wordt gezegd. Ook moet de leerling jou als docent en het bord goed kunnen zien. Meestal zit de tolk gebarentaal voorin de klas. Soms loopt de tolk met jou mee als je door de klas beweegt. Dan ziet de leerling jullie makkelijk tegelijk. Let erop dat je niet voor de tolk gaat staan.

De leerling hoeft een **schrijftolk** niet te kunnen zien – alleen het schermpje om te lezen wat de tolk typt, moet zichtbaar zijn. Een schrijftolk kan op allerlei plekken in de klas zitten. Een schrijftolk heeft wel een stoel en tafel nodig. Het schermpje met de tekst kan bij de leerling op tafel staan.

Hoe geef ik les?

Praat zoals je **normaal** ook doet. Als je te snel praat, zal de tolk je vragen om iets te herhalen of minder snel te gaan. De tolk moet kunnen horen wat er gezegd wordt om het te kunnen vertalen. Daarom is het belangrijk dat iedereen om de beurt praat en om niet te zacht te praten.

De DSH leerling heeft **tijd** nodig om op een vraag te reageren, omdat de tolk altijd een paar seconden achterloopt op wat er gezegd is. Geef de leerling tijd om te reageren door bijvoorbeeld een paar seconden te wachten met een beurt geven. Dan kan de leerling goed meedoen met de klassikale interactie. De leerling kan niet tegelijk naar het bord en de tolk of een boek kijken. Als je iets aanwijst of laat zien, geef de leerling dan even de **tijd** om daarnaar te kijken en ga daarna weer door met praten. Tegelijkertijd praten en iets laten zien werkt minder goed. Dan mist de leerling wat je zegt.

Een DSH leerling kan vaak geen **aantekeningen** maken, want hij moet naar de tolk of naar jou blijven kijken om de les te volgen. Meeschrijven is dan lastig. Dan mist hij informatie. Een schrijftolk kan de tekst opslaan. Laat de schrijftolk de tekst opslaan voor de leerling of kijk of de leerling aantekeningen van een medeleerling of van jou kan krijgen.

Hoe praat ik met de DSH leerling?

De tolk zal (zo nodig) vertalen wat je zegt. Veel dove en slechthorende mensen gebruiken hun eigen stem en kunnen dus direct tegen jou praten. Sommige DSH leerlingen gebruiken gebarentaal. Als dat zo is, dan vertaalt de tolk dit voor jou naar gesproken Nederlands.

Een tolk is zelf geen deelnemer aan het gesprek. Kijk bij een gesprek met je DSH leerling dus je leerling aan en niet de tolk. Het voelt in het begin misschien onnatuurlijk als je geen direct oogcontact hebt, maar dat is normaal als een tolk wordt ingezet. De leerling kijkt naar de tolk of naar de tekst van de schrijftolk om jou te volgen. Als de leerling je dus niet aankijkt, maar naar de tolk of het scherm van de schrijftolk kijkt, dan is dat niet ongeleefd.

Vragen over het werken als tolk, kun je aan de tolk stellen. Vragen die gaan over doof/slechthorend zijn, wat de leerling prettig vindt of over gebarentaal stel je rechtstreeks aan de leerling.

Wat heeft de tolk van mij nodig?

Om goed te kunnen tolken, moet de tolk zich voorbereiden. Deel daarom materialen vooraf met de tolk, zoals schoolboeken, opdrachten of video's die je gaat laten zien. Probeer te kiezen voor video's met ondertiteling (dan is tolken niet altijd niet nodig en ziet de leerling meer van de video). Laat weten welke onderwerpen, hoofdstukken of activiteiten er op het programma staan. Dan weet de tolk welke woorden er voorbij kunnen komen en kan hij alles beter vertalen. Sommige vakken zijn extra uitdagend om te tolken, zoals Engels of andere vreemde talen. Voor deze vakken kan extra afstemming met de tolk nodig zijn.

Wat doe ik als de leerling niet naar de tolk kijkt?

De DSH leerling zal soms niet naar de tolk (lijken te) kijken. Dat is geen probleem. Je hoeft de leerling niet te corrigeren. Vaak kijkt de leerling meer/vaker dan gedacht of ziet hij uit zijn ooghoek de tolk toch wel. Soms kijkt de leerling alleen naar de tolk als hij merkt dat hij even iets mist. Dat is prima. Hoe de leerling gebruik maakt van de tolk, beslist hij zelf. Heb je hier toch zorgen over? Bespreek het bijvoorbeeld met de mentor/ondersteuningscoördinator of het centrale aanspreekpunt dat is afgesproken.

Aan wie stel ik mijn vragen?

Wordt er een informatiebijeenkomst over tolken georganiseerd voor de docenten van de DSH leerling? Wees erbij, zodat je weet wat je kunt verwachten en al je vragen kunt stellen. Een ambulant dienstverlener heeft als taak om voorlichting te geven. Je kunt bij hem/haar ook algemene vragen over DSH leerlingen of tolken stellen.

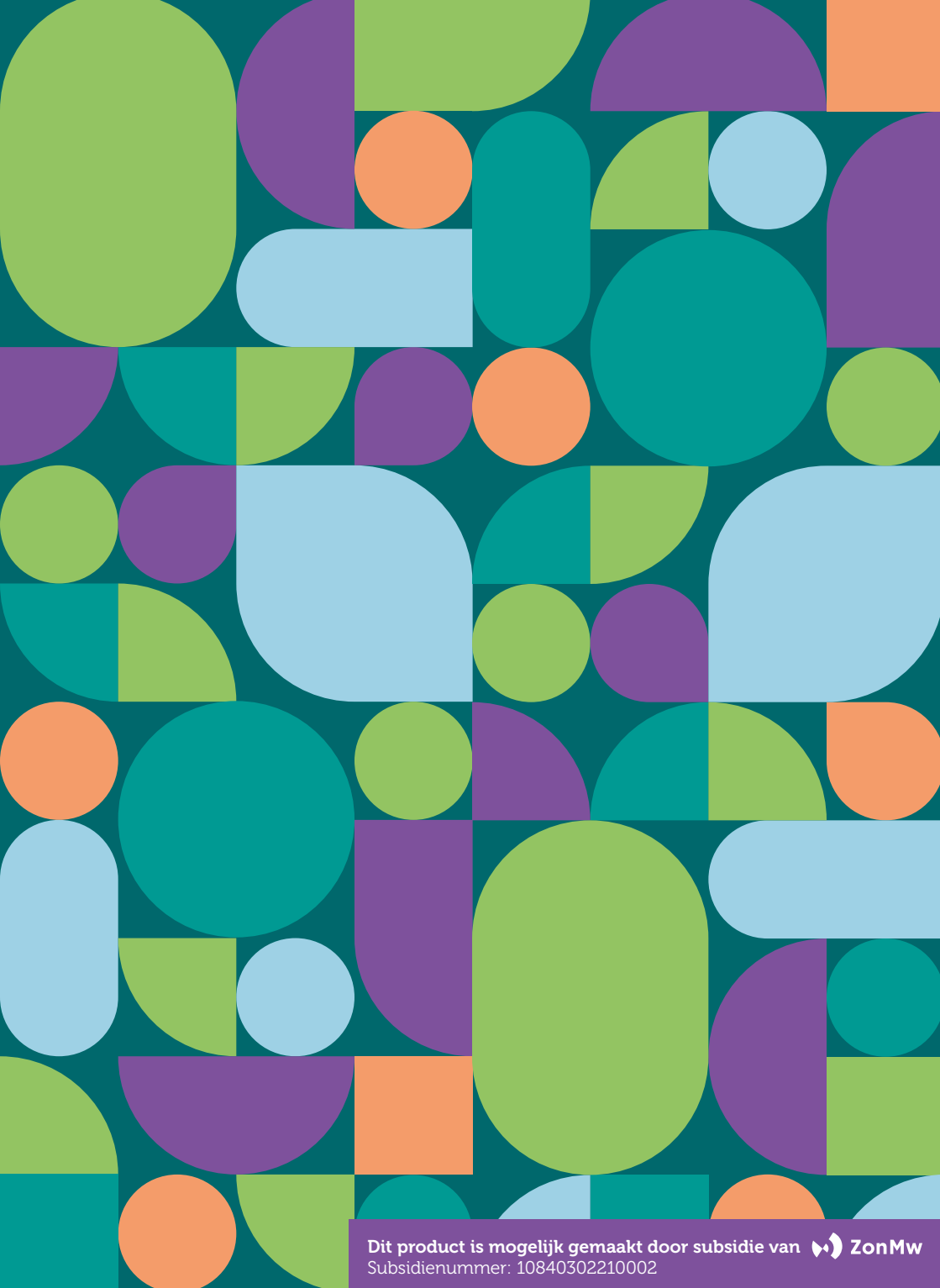
Met vragen ga je naar de mentor/ondersteuningscoördinator van de leerling of het centrale aanspreekpunt dat hiervoor binnen jouw school is afgesproken. Deze persoon kan jou informeren over gemaakte afspraken of je kunt hem/haar zelf aanspreken als je vragen hebt. Je kunt ook vragen stellen aan de tolk die bij jou in de klas aanwezig is.

Wat doe ik als ik ergens tegenaan loop?

Loop je ergens tegenaan? Werkt er iets voor jou of de tolk niet prettig? Bespreek het met de tolk en zoek samen een oplossing. Vind je het lastig de tolk direct aan te spreken? Of heb je andere zorgen? Bespreek het dan met de mentor/ondersteuningscoördinator (of iemand anders die is aangewezen als aanspreekpunt). Deze persoon kan als dat nodig is bijvoorbeeld voor jou contact opnemen met de ambulante dienstverlener of de tolk aanspreken.

In Nederland zijn er veel mensen die moeite hebben met horen en/of communiceren. Deelkracht ontwikkelt kennis om hun leven makkelijker te maken. Ervaringsdeskundigen, onderzoekers en zorgprofessionals van 16 organisaties zetten zich hier samen voor in. De kennis vertalen we naar oplossingen om elke dag te gebruiken. In de zorg en in het dagelijks leven. Zo kan iedereen meedoen!

Dit product is mogelijk gemaakt door subsidie van ZonMw
Subsidienummer: 10840302210002

Meer weten?

Bekijk het Gesprekskader tolkinzet voortgezet onderwijs en mbo
en de folder met Informatie voor schoolleiding en
ondersteuningsteam
www.deelkracht.nl/producten/informatiefolders-en-stappenplannen-tolkinzet-op-school/

Check Deelkracht.nl

